

Петро НАГУЛЯК,

orcid.org/0000-0001-7379-7039

*старший викладач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет*

*імені К. Д. Ушинського»
(Одеса, Україна) annetn2002@gmail.com*

ВИРАЗНІ ЗАСОБИ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА В МОНУМЕНТАЛЬНИХ РОЗПИСАХ ТА ЇХ РОЛЬ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ХГФ

У статті розкривається актуальна проблематика, що у зв'язку із особливою увагою до монументального мистецтва в сучасному соціокультурному просторі, для художньо-педагогічної освіти характерним є пошук нових підходів до навчального процесу, основними рисами якого є перехід до «переосмислення» застосування методів тільки традиційного навчання. Визначається, що актуальність проявляється із сучасної спрямованості мистецької освіти до нових методологічних основ, методики та методів навчання із увагою до застосування виразних засобів графічного мистецтва в монументальних розписах у процесі навчання студентів ХГФ. Метою статті є розгляд традиційних і сучасних засобів графічного мистецтва та розкриття їх значення в монументальних розписах. Виокремити їх основні концептуальні теоретико-методичні засади та обґрунтувати їх роль як сучасного міждисциплінарного принципу навчання студентів ХГФ. Обґрунтовується, що між графічним мистецтвом та монументальним розписом виявляється подібність методологічних засад як міждисциплінарних принципів навчання, які обумовлюються положеннями: «універсальна мова» мистецтва стирає міжвидові межі у творенні нової форми Арт-об'єктів; специфіка композиції у мистецтві: симетрія, асиметрія, динаміка, нюанс, контраст як основних засобів вирішення композиції, полягає в поєднанні образної форми відповідно із темою, а також відповідність матеріалу конструкції (структурі); експеримент як пошук нової образності, де основними правилами є закони цілісності, контрастів, новизни, підпорядкування всіх засобів ідейному задуму та інші. Підкреслюється, що необхідною умовою у створенні монументального розпису є гармонійне поєднання прикладної, декоративної й художньої складових із використанням саме виразних засобів графічного мистецтва, а принципи міждисциплінарності навчання на ХГФ (художньо-графічний фкультет) передбачають концептуальне поєднання засобів графічного мистецтва та принципів створення монументального розпису – у просторі їх декоративно-прикладних якостей, де співвідношення – один із самих важливих композиційних засобів в арсеналі синтезу мистецтв, що передбачає увагу до створення та впровадження Інтегративних технологій навчання. На основі розкриття змісту та сутності виразних засобів графічного мистецтва в монументальних розписах звернена увага до «Моделі образного мислення» – як мобільно – розвивального засобу образного уявлення студентів ХГФ, що утворює даний процес із наступних ракурсів: форми графічної та монументально-декоративної образності впливають на усіх етапах творчості на образне мислення в синтезі поєднання знаків як образів графічного та монументального мистецтва. Із застосування методів та підходів навчання студентів ХГФ на основі уваги до виразних засобів графічного мистецтва в монументальних розписах надані узагальнення, що результати свідчать про зростання творчо-художнього професіоналізму як готовності до майбутньої художньої діяльності студентів. У висновках розкриваються позиції, що процес творчого навчання продуктивно-результативний на поєднанні «образно-композиційно-художньої конструкції творів» мистецтв та ґрунтується на «методологічному синтезі»; достатньо важливими у просторі монументально-декоративного мистецтва є узгодження саме виразних засобів графічного мистецтва із принципами «біо-дизайну, біоніки та ергономіки»; на засадах умов «протікання» сучасних методологій образотворчого навчання, стало можливим визначити: утворення їх образно-творчого уявлення є тим творчим методом, який на основі завдання створення «образно-синтезу-гармонії»; сучасні методології навчання виходять із уявлення, що вивчення форм природи та форм в природі, використання принципів колористичної гармонії, створюють умови для творчо-практичної спрямованості навчання; герменевтичний підхід в системі мистецького навчання вимальовується як одна з форм активізації самостійного пошуку мистецьких образів із залученням мистецького досвіду через художні образи та символи; як засіб залучення до уявного діалогу з автором твору. Пропонований метод навчання ґрунтується на основі уявлення про застосування «Арт-технологій» у просторі пошуків та застосування виразних засобів графічного мистецтва в монументальних розписах. Перспективи подальших досліджень. В подальшому вважаємо необхідним дослідження образного «досвіду синтезу мистецтв», який був і залишається потужним творчим прийомом у вирішенні монументальних завдань у просторі архітектури на засадах достатньо перспективного герменевтичного підходу в системі мистецького навчання.

Ключові слова: графіка, графічне мистецтво, монументальне мистецтво, монументальний розпис, синтез мистецтв, образне мислення, художньо-інтегративні технології навчання.

Peter NAGULYAK,

orcid.org/0000-0001-7379-7039

Senior Lecturer at the Department of Decorative and Applied Arts
 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky
 (Odesa, Ukraine) annetn2002@gmail.com

EXPRESSIVE MEANS OF GRAPHIC ART IN MONUMENTAL PAINTING AND THEIR ROLE IN TEACHING STUDENTS OF THE FACULTY OF ART AND GRAPHICS

The article reveals the current issues, which, due to the special attention to monumental art in the modern socio-cultural space, are characteristic of art and pedagogical education in the search for new approaches to the educational process, the main features of which are the transition to "rethinking" the use of only traditional teaching methods. It is determined that the relevance is manifested in the modern orientation of art education towards new methodological foundations, methods and teaching methods with attention to the use of expressive means of graphic art in monumental paintings in the process of teaching students of the Faculty of Fine Arts. The purpose of the article is to consider traditional and modern means of graphic art and reveal their meaning in monumental paintings. To identify their main conceptual theoretical and methodological principles and justify their role as a modern interdisciplinary principle of teaching students of the Faculty of Fine Arts. It is substantiated that between graphic art and monumental painting there is a similarity of methodological principles as interdisciplinary principles of teaching, which are determined by the following provisions: the "universal language" of art erases interspecific boundaries in the creation of a new form of art objects; the specificity of composition in art: symmetry, asymmetry, dynamics, nuance, contrast as the main means of solving the composition, consists in combining the figurative form in accordance with the theme, as well as the correspondence of the material to the construction (structure); experiment as a search for new imagery, where the main rules are the laws of integrity, contrasts, novelty, subordination of all means to the ideological plan, and others. It is emphasized that a necessary condition for creating a monumental painting is a harmonious combination of applied, decorative and artistic components using expressive means of graphic art, and the principles of interdisciplinarity of training at the Faculty of Fine Arts (Faculty of Fine Arts and Graphics) provide for a conceptual combination of graphic art means and principles of creating monumental painting – in the space of their decorative and applied qualities, where the ratio is one of the most important compositional means in the arsenal of the synthesis of arts, which involves attention to the creation and implementation of Integrative learning technologies. Based on the disclosure of the content and essence of expressive means of graphic art in monumental paintings, attention is drawn to the "Model of Figurative Thinking" – as a mobile – developing means of figurative representation of students of the Faculty of Fine Arts, which forms this process from the following perspectives: forms of graphic and monumental-decorative imagery affect figurative thinking at all stages of creativity in the synthesis of the combination of signs as images of graphic and monumental art. From the application of methods and approaches to teaching students of the Faculty of Fine Arts based on attention to expressive means of graphic art in monumental paintings, generalizations are given that the results indicate the growth of creative and artistic professionalism as readiness for future artistic activity of students. The conclusions reveal the positions that the process of creative learning is productive and effective on the combination of "figurative-compositional-artistic construction of works" of arts and is based on "methodological synthesis"; quite important in the space of monumental and decorative art with the coordination of expressive means of graphic art with the principles of "bio-design, bionics and ergonomics"; on the basis of the conditions of "flow" of modern methodologies of fine art education, it became possible to determine: the formation of their figurative and creative representation is that creative method that, based on the task of creating "figurative-synthesis-harmony"; modern teaching methodologies are based on the idea that the study of forms of nature and forms in nature, the use of the principles of coloristic harmony, create conditions for a creative and practical orientation of teaching; the hermeneutic approach in the system of art education is emerging as one of the forms of activating the independent search for artistic images with the involvement of artistic experience through artistic images and symbols; as a means of engaging in an imaginary dialogue with the author of the work. The proposed teaching method is based on the idea of using "Art technologies" in the space of searches and the use of expressive means of graphic art in monumental paintings. Prospects for further research. In the future, we consider it necessary to study the figurative "experience of the synthesis of arts", which was and remains a powerful creative technique in solving monumental tasks in the space of architecture on the basis of a sufficiently promising hermeneutic approach in the system of art education.

Key words: graphics, graphic art, monumental art, monumental painting, synthesis of arts, figurative thinking, artistic and integrative learning technologies.

Постановка проблеми. На сьогодні у зв'язку із особливою увагою до монументального мистецтва, зокрема, до монументального розпису, для мистецьких теорій і практик, як художньо-педагогічних, характерним є пошук нових підходів до

навчального процесу, основними рисами якого є перехід до «переосмислення» застосування методів тільки традиційного навчання.

Актуальність проявляється із сучасної спрямованості мистецької освіти до нових методо-

логічних основ, методики та методів навчання в художньо-педагогічній освіті, так як існує необхідність знаходження методів «посилення» творчого напрямку навчального процесу на ХГФ, де одним із важливих завдань є виявлення, формування, розвиток та становлення творчого потенціалу студентів одночасно як художників-професіоналів і педагогів. На основі дослідження виразних засобів графічного мистецтва в монументальних розписах та їх ролі у процесі навчання студентів ХГФ, суттєво проявляється необхідність інтеграції у галузі мистецької освіти і ця тенденція проявляється всупереч традиційній монопредметній системі викладання окремих дисциплін, і тільки певним чином компенсується пошуком шляхів внутрішньої галузевої інтеграції, пошуком шляхів синтезу у межах циклу образотворчих, художньо-естетичних дисциплін, а також їх міжгалузевих зв'язків. В цілому, актуальність проблематики проявляється із теоретичного уявлення та навчальної практики, що застосування виразних засобів графічного мистецтва в монументальних розписах, є, одночасно, і художньо-творчо-методологічним принципом навчання та творчості студентів на художньо-графічному факультеті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В основному із тематики сучасних досліджень, що стосуються засобів графічного мистецтва в монументальних розписах, виокремити можливо положення про синтез мистецтв та взаємодію мистецтв, увагу до теорії та методики образотворчого навчання, до сучасних принципів «інтегративного» навчання як поєднання «традиції та сучасних форм міждисциплінарності» у викладанні дисциплін художнього циклу, і звернути увагу на наступне: на уявлення про синтез мистецтв та взаємодію мистецтв, що «монументальність: не можна віднести тільки до змісту або тільки до форми твору мистецтва і вона присутня там, де велике суспільне значення та зміст виражено в зрозумілій «крупній» формі, яка переконливо підкреслює значущість змісту», «монументальність та декоративність у синтезі мистецтв тісно пов'язані», а «декоративність, як і одна з форм сприйняття світу, зумовлює особливий ряд художніх образів, умовність форми, виявлення специфічної краси матеріала» (Полубок, 2017:191); «необхідно розділяти синтез мистецтв та взаємодію мистецтв, адже синтез обмежується поєднанням різних видів мистецтва в рамках одного конкретного твору з метою глибшого розкриття художнього задуму твору. При цьому, «у випадку взаємодії мистецтв різні види мистецтва запозичують один у одного засоби виразності, прийоми, способи розвитку матеріалу

або тематику» (Чібалашвілі, 2021:44). В контексті уваги до викладання дисциплін художнього циклу можливо виокремити: передбачається, що в майбутньому студенти набудуть здатність вирішувати творчі завдання, пов'язані із різними видами художньої діяльності (Г. І. Болотов, О. Овчарук, С. В. Сьомка); висвітлюється необхідність практичної розробки методико-дисциплінарних аспектів мистецького навчання (В. Г. Біди, Н. С. Боголюбова, В. С. Кузіна, В. К. Лебедко, Н. Н. Ростовцева, А. Е. Терентьєва, Е. В. Шорохова, А. П. Яшухіна); до проблеми взаємодії мистецтв, інтегрованих курсів та технологій визначається, що інтеграція – це стан внутрішньої цілісності, вища форма взаємодії, яка передбачає взаємовплив, взаємозв'язок і взаємопроникнення елементів (Масол, 2006:72), (Юсов, 2001:40-41). В цілому, в основі поглядів виявляється необхідність створення та розвитку сучасних підходів у галузі мистецької освіти, що потребує, зокрема, і оновлення методів оволодіння студентами графічної образно-художньої форми у навчанні монументальному розпису: так визначається, що «одним із актуальних завдань графічної підготовки є у тому, що сучасний фахівець повинен вміти грамотно зафіксувати свою думку у вигляді ескізу та і за допомогою відповідних програмних засобів» (Дорошенко, 2020:48); із положення стосовно витоків монументального живопису виокремлюється, що «академічна освіта передбачала не тільки освоєння «ремесла» як технічних прийомів графіки й живопису», а для неї завжди був характерний пошук великих тем і великих форм» (Фомічова, 2008:106).

Недостатньо висвітлені частини проблеми.

Так як в сучасності графічне мистецтво та монументальний розпис є невід'ємною складовою навчання в підготовці фахівців нового рівня образного бачення та мислення, то заслуговують на подальші дослідження перспективні методологічні можливості навчання для створення нової форми сучасних арт-об'єктів.

Метою статті є розгляд традиційних і сучасних засобів графічного мистецтва та розкриття їх значення в монументальних розписах. Виокремити їх основні концептуальні теоретико-методичні засади та обґрунтувати їх роль як сучасного міждисциплінарного принципу навчання студентів ХГФ.

Основний зміст (Методологія дослідження).

Виходячи із поставленої мети, зважаючи на декоративну домінанту монументальності, дослідження про виразні засоби графічного мистецтва в монументальних розписах та їх роль у процесі навчання студентів ХГФ здійснено у межах тра-

диційного підходу: звернена увагу на їх спрямованість до монументального рівня композиційної цілісності-як притаманну рису в обох видах мистецтва у трьох основних аспектах: просторовому, пластичному і колористичному та концептуальних підходів: феноменологічно-герменевтичного підходу («герменевтичний підхід провокує художню свідомість на багатовимірне творче засвоєння мистецьких явищ»)-феноменів (Падалка, 2008:185), семіотичного – в контексті сучасного розуміння інформаційного «Тексту» як образно-структурного та образно-функціонального підходів для визначення монументально-образно-«стереометричного» змісту.

Основний зміст (Обговорення). На основі концептуального уявлення про виразні засоби графічного мистецтва та їх роль в монументальних розписах, можливо стверджувати, що посилюється особлива увага до нових принципів навчання студентів ХГФ із перспективами освоювати спадкоємність художньої майстерності і розвивати самостійну творчість з урахуванням запитів традиційної та сучасної культури. На основі нашої визначеної концептуальної методології дослідження проблематики звертаємо увагу на поняття: «Графічне мистецтво» (термін «графіка», що походить з грецької – «пишу, малую», – це вид образотворчого мистецтва. Так само, як і живопис, графіка пов'язана із зображенням на площині: малюнок або відбиток наноситься, як правило, на аркуш паперу. Лінія, контур, силует в цьому мистецтві відіграють головну роль); «Монументальний живопис» (Монументальність – це якість художнього твору, притаманна монументу. Для нього характерні велич і піднесеність, які звичайно досягаються співвідношенням великих мас і обсягів з дрібними деталями, унаслідок чого посилюється враження крупних форм, а також засобами симетрії, пропорційності, ритмічності тощо. Монументальний живопис – вид образотворчого мистецтва, твори якого призначені для розміщення на архітектурних спорудах, проте є самостійними за своїми образно-художніми рішеннями. Інша назва – стінопис. Монументальний живопис, мурал, стінопис – різновид живопису, твори якого мають самостійне значення і сприймаються незалежно від оточення. Твір монументального живопису створюється на стаціонарній (на відміну від станкового малярства), а не на утилітарній (на відміну від декоративного живопису) поверхні. Основні техніки: фреска, а секко, мозаїка, вітраж).

В контексті поставленої мети дослідження, привернути увагу вважаємо за необхідне до творчого методу створення монументальних розписів,

а звернення до сучасного міста і сучасних архітектурних об'єктів, виявляє різноманітність художніх прийомів активізації архітектурних форм, акцентації до домінуючих об'єктів, містобудівного середовища, його погодженості і співмасштабності в цілому, а фактично дані узгодження характерні і для внутрішніх приміщень та їх інтер'єрів. На нашу думку, Монументальність «передбачає» синтез мистецтв «в усіх вимірах»: від графічного ескізу – до матеріального втілення результату – в різних матеріалах виконання монументально-декоративного твору, а синтез-поєднання графічного мистецтва із живописом особливо є примітним в монументальних розписах. В цілому, можливо окреслити головне, що в монументально-декоративній композиції: виразні засоби графічного мистецтва пов'язані із положеннями: формування образу неможливо без знака, а формування структури художнього образу на такій підставі передбачає знак зображення в кольорових відношеннях – вираженої кольорової гармонії і особливо на пленері. Створена творча модель монументального об'єкта є достатньо специфічною образною моделлю, а такою, що має графічну та колористичну гармонію її самої структурної вираженості. Обов'язковою умовою методів творчої стилізації є творчий індивідуальний характер, де бачення переплітається з творчим переосмисленням натури, а результатом є відображення їх з елементами новизни. Стиль формує сутність, винятковість художньої творчості в спільності всіх компонентів – змісту і форми, зображення, і вираження, особистості, і епохи. У методах стилізації важлива не тільки умовність, властива всьому мистецтві, але також і правильна компоновка елементів зображення в єдиній декоративній композиції; «Монументальність» – в монументальних розписах, ґрунтується на уявленнях: «Монументальність» по суті є «синтетичною» – певним синтезом мистецтв, в аспекті притаманних кожному виду мистецтву форм, методів, матеріалів, які поєднуються в концептуально-цілісний твір. Із поглядів А. П. Полубок виокремлюється: «Монументальність» не можна віднести тільки до змісту або тільки до форми твору мистецтва. Вона присутня там, де велике суспільне значення та зміст виражено в зрозумілій «крупній» формі, а форма, у свою чергу, переконливо підкреслює значущість змісту». При цьому, «Декоративність зумовлює особливий ряд художніх образів, умовність форми, виявлення специфічної краси матеріала (камінь, скло, дерево, метал), поєднання цих матеріалів, технічні особливості виготовлення. Декоративність мистецтва – одна з форм сприйняття

світу. Монументальність та декоративність у синтезі мистецтв тісно пов'язані». Підкреслюючи, що «прийоми поєднання архітектури із скульптурою та живописом у єдину композицію умовно можна розділити на дві групи. Перша характеризується більш-менш тісним злиттям форм, приналежних різним видам мистецтва, друга – їх контрастним порівнянням. Ті та інші прийоми прослідковуються майже у всій історії архітектури. Принципи «злиття» та «порівняння» не являються взаємовиключними. Це дві протилежні тенденції синтеза мистецтв, які у той же час постійно доповнюють одна іншу», зазначається, що хоча «за останні роки прослідковуються серйозні спроби створення архітектурно-містобудівних композицій із безпосередньою участю в їх формуванні монументально-декоративних та прикладних мистецтв, однак «реальний рух до синтезу мистецтв зазнає сьогодні організаційні та композиційні труднощі» (Полубок, 2017:190).

Виходячи із нашого концептуального уявлення, розгляд про поєднання засобів графічного мистецтва в просторі монументальних розписів, виявляє необхідність уваги до суттєвого погляду, що необхідно розділяти синтез мистецтв та взаємодію мистецтв, адже «синтез обмежується поєднанням різних видів мистецтва в рамках одного конкретного твору з метою глибшого розкриття художнього задуму твору, тому як у подібному синтезі один з видів мистецтва може домінувати над іншими» (Чібалашвілі, 2012:43). Із положень А. Чібалашвілі виявляється певна проблематика мистецького синтезу, що «у випадку взаємодії мистецтв різні види мистецтва запозичують один у одного засоби виразності, прийоми, способи розвитку матеріалу або тематику. Тут величезної ваги набуває особистість митця, його універсалізм і володіння кількома видами мистецтва. Також взаємодія мистецтв проявляється через звернення у художньому творі одного виду мистецтва до тематики іншого або, іншими словами, у випадках, коли програмні твори отримують як драматургічну основу твори іншого виду мистецтва. Синтез мистецтв існував давно, а взаємодія мистецтв, зумовлена тенденцією до зближення мистецтв, отримала широкий розвиток лише в минулому сторіччі» (Чібалашвілі, 2012:43).

На засадах нашого концептуального погляду дослідження, між графічним мистецтвом та монументальним розписом виявляється подібність методологічних засад як міждисциплінарних принципів навчання, які обумовлюються положеннями: «універсальна мова» мистецтва стирає міжвидові межі у творенні нової форми

Арт-об'єктів; специфіка композиції у мистецтві: симетрія, асиметрія, динаміка, нюанс, контраст як основних засобів вирішення композиції, полягає в поєднанні образної форми відповідно із темою, а також відповідність матеріалу конструкції (структурі); експеримент як пошук нової образності, де основними правилами є закони цілісності, контрастів, новизни, підпорядкування всіх засобів ідейному задуму та інші. При цьому, творчий метод створення монументальних розписів художньо-декоративної стилізованої (сучасні концепції) включає наступні методологічно обумовлені етапи: створення художнього образу; творчі пошуки композиційного рішення; асоціативності і образності; символу і символізму; етапів виконання творчого задуму в матеріалі. Для уявлення про інтеграцію образних уявлень графічного мистецтва в монументальних розписах, необхідним є звернення до графічних «образно-стереометричних» комплексних уявлень на основі наступних образно-мислевих форм: Світоглядна форма інтеграції відбувається завдяки об'єднання різних форм художніх образів на засадах уявлення про цілісність їх форми; Діяльнісна форма надає можливість об'єднувати різні підходи та способи художньо-творчої діяльності для створення образів мистецтва; Концептуальна форма є базовою об'єднання таких світоглядних, мистецько-теоретичних і практичних елементів, які вплинуть на вибір в процесі знаходження та створення художнього образу. Ці форми інтеграції є визначальними під час засвоєння студентами образно-стереометричних комплексних понять про засоби художньо-образної виразності та художньої мови.

На засадах ідеї дослідження, для виявлення виразних засобів графічного мистецтва в монументальних розписах, можливо виокремити уявлення про принципи поєднання монументального живопису та декоративно-прикладних засобів монументального мистецтва в контексті нашої дослідної Концептуальної моделі, яка має в основі наступні положення: «Універсальна» мова мистецтва в певній мірі стирає міжвидові межі у творенні нової форми сучасних «Арт-об'єктів»; пошук та необхідне творення «образу» є особливим, специфічним пізнанням, що наповнене «образно-емоційною змістовністю та філософськими узагальненнями», що пов'язується із специфікою та особливостями створення оригінальних за стилістикою та образним вирішенням монументальних творів різноманітних за тематичним спрямуванням; необхідність стилістичних пошуків як Експерименту (простір для монументальних концепцій-проектів експериментального

характеру, спонукаючи до більш загостреного сприйняття навколишнього життя. При цьому, творчі пошуки демонструють пеною міри складність етапів у різних його проявах і формах, але, використовуючи авторські технологічні експерименти, прагнуть абсолютизації чистого враження) є одночасно і пошуком «декоративної образності»: від принципів, методів та технологій графічного мистецтва та академічного живопису до монументального розпису-втілення; в основі експерименту як пошуку нової образності на засадах посмодерністського мистецтва, лежить творчий процес, спрямований на максимальний вияв можливостей мови мистецтва, що дозволяло майстрам осмислювати її межі та взаємодію з мовами різних видів мистецтва» (Юр, 2014:243); образно-виразні засоби графічного мистецтва в монументальних розписах ґрунтуються на наступних положеннях про прийоми стилізації, побудови декоративної композиції, пошуки стилізації художнього образу: «умовно нової образності»; вільної «трансформації-перетікання» образної форми; у живописі, як і в тоновому зображенні, неможливо передати кольори в дійсну їх силу і яскравість, і живопис наслідує природу не абсолютною яскравістю і силою кольору, а тільки їх пропорційними відношеннями (Жиров, 2016:75-80), створюючи при цьому художній образ. В цілому, підсумковий результат образно-композиційно-художньої конструкції монументального твору повинен бути «логічно та раціонально» обґрунтованою та гармонійною композицією, що має чітко виражений знаково-образно-стилістичний характер.

В контексті дослідження суттєво зазначити, що необхідною умовою у створенні монументального розпису є гармонійне поєднання прикладної, декоративної й художньої складових із використанням саме виразних засобів графічного мистецтва, а принципи міждисциплінарності навчання на ХГФ (художньо-графічний факультет) передбачають концептуальне поєднання засобів графічного мистецтва та принципів створення монументального розпису – у просторі їх декоративно-прикладних якостей, де співвідношення – один із самих важливих композиційних засобів в арсеналі синтезу мистецтв, що передбачає увагу до створення та впровадження Інтегративних технологій навчання. На нашу думку, із положень про Інтегрування у сучасній мистецькій освіті та про Інтегративні технології навчання: «зміна суспільних формаций об'єктивно призводила до зміни пріоритетів у культурі та мистецтві, і зокрема – до постійного оновлення художньої мови; художня творчість є моделлю людської творчості взагалі, сучасне сві-

тове мистецтво має концептуальні досягнення на основі експериментів із синтезом жанрів, просторовими композиціями, кольором, а новітні методики мають сьогодні можливість осмислювати й застосовувати досвід, один із одного, для вдосконалення професійної підготовки художників (Фомічова, 2008:100-109). В данному контексті протікає переосмислення суттєвих «механізмів творчості як поєднання однозначного і багатозначного видів «знання»; актуалізується розвиток методологічних основ інтеграції у галузі мистецької освіти і тенденція виявляється всупереч традиційній монопредметній системі викладання окремих видів мистецтва; дидактична інтеграція мистецьких дисциплін спонукає до поєднання, перебудови змістових аспектів мистецької освіти та до появи нового знання, зростання його ступеня складності, оновлення організаційно-процесуального компоненту методичної системи. Відповідно, і сам процес повинен зазнати принципів методологічних змін та принципів кожного інтегрованого курсу» (Фомічова, 2008:100-109); із положень Л. Масол слідує, що інтегрування у «сучасній мистецькій освіті трактується як дієвий засіб структурування змісту і систематизації навчального матеріалу в органічних зв'язках та як інноваційна педагогічна технологія» (Масол, 2006:72); обґрунтовує «художньо-інтегративні технології мистецької освіти та поділяє на три групи за основним видом інтегрування, де технології комплексного інтегрування поєднують одночасно декілька різновидів інтеграції з попередніх названих» (Масол, 2006:72); на думку О. О. Красовської, «інтегративні технології передбачають наступні аспекти: – використання декількох видів мистецтва одночасно, комплексно; – здійснення комплексного підходу, шляхом поєднання базових предметних компонентів з іншими видами мистецтва та із залученням аналогів з різних видів творчості» (Красовська, 2017:142).

На основі уваги у дослідженні до виразних засобів графічного мистецтва в монументальних розписах та для виявлення їх ролі у процесі навчання студентів ХГФ, до завдання дослідження розробити модель та експериментально перевірити ефективність структурно-функціональної моделі процесу пошуку, застосування виразних засобів графічного мистецтва студентами у просторі образно-кольорового проявлення їх в монументальних розписах, на засадах концептуального семіотичного підходу (до кожного інформаційного повідомлення як «Тексту» (як образно-структурного та образно-функціонального підходів до монументально-образно-«стереометричного»

змісту), звертаємося до нашої «Моделі образного мислення» – як мобільно-розвивального засобу образного уявлення студентів ХГФ, що утворює даний процес із наступних ракурсів: форми графічної та монументально-декоративної образності впливають на усіх етапах творчості на образне мислення в синтезі поєднання знаків як образів графічного та монументального мистецтва.

Виходячи із цілі та завдань дослідження, де основною ціллю поставлено виявлення концептуальних засад навчання як мобільно-розвивального засобу образного уявлення студентів ХГФ та завдань дослідження було встановлено: для створення методики формування творчої особистості фахівця мистецької галузі, необхідно проаналізувати витoki та обґрунтувати принципи й методи, які сприяють творчому навчанню; на основі принципів розвитку академічної художньої освіти, розкрити ефективність академічної підготовки майбутніх художників-педагогів; на основі поєднання традиції та новації на практичних заняттях, необхідно особливо привернути увагу до використання методу пошуку композиції як образно-кольорового проявлення форм у процесі навчання студентів. У нашій концептуальній Програмі включені міждисциплінарні принципи навчання на ХГФ (художньо-графічний фвкультет): використання графічних і кольорових засобів художньої виразності для розробки монументально-проектних макетів, моделей, композицій, які виходять із творчих задумів; художнє конструювання з різних пластичних матеріалів з метою предметного втілення графічних зображень у пошукових макетах, моделях, композиціях. Важливим є поставлене завдання розробити й експериментально перевірити ефективність структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки засобами інноваційних технологій.

Таким чином, процес творчого навчання, який проходить на основі методологічних принципів у просторі художньо-інтегративних технологій, ґрунтується на наступних етапах: ескізно-композиційного задуму, який складається з низки послідовних дій: підготовчий етап (зародження художнього образу); принцип відбору: залишати те, що виражає задум і не ускладнювати композицію; пошук гармонійного і виразного композиційного рішення, шляхом створення начерків, замальовок і фінального ескізу; здатність вільно оперувати уявленнями («вторинний» образ – це узагальнені образи, що виникають на основі творчо-активної уяви); точність образів – ступінь відповідності образу; повнота, яка характеризує структуру образу; детальність представленої в

образі інформації. Для виокремлення сутності творчого навчання, звертаємо увагу на модель образного мислення, що прояснює даний процес із наступних уявлень: форми образності свідомості впливають на процеси осмислення і на всіх етапах образно-монументальне мислення оперує трьома формами: фреймом, «сценою», в рамках якої задаються базові умови для виникнення образів і понять; уявленням як стійким зв'язком образів і понять; метафорою, що формує цілісний образ предмета за допомогою перенесення властивостей іншого предмету. В цілому, підсумковий результат образно-композиційно-художньої конструкції монументального твору, на основі виразних засобів графічного мистецтва, повинен бути раціонально обґрунтованою та гармонійною композицією, що має чітко виражений знаково-образно-стилістичний характер.

На нашу думку і певного досвіду, у нашій концептуальній Програмі навчання, що включає міждисциплінарність принципів навчання на ХГФ (художньо-графічний фвкультет), ціленаправлена методична установка орієнтує на графічний конструктивно-художній підхід до монументальних розписів, а як достатньо перспективним (як поєднання та доповнення до основних) вважаємо «Герменевтичний підхід» в системі мистецького навчання як одна із форм сходження до мистецьких образів, залучення до використання графічно-монументального досвіду, задованого в художніх образах та символах; як засіб художнього конструювання у різних матеріалах з метою предметного втілення графічних зображень у пошукових монументальних макетах, моделях, композиціях, а це, в цілому, орієнтує на графічний конструктивно-художній підхід до монументальних розписів студентів.

Із застосування методів та підходів навчання студентів ХГФ на основі уваги до виразних засобів графічного мистецтва в монументальних розписах, можливо зробити певні узагальнення: «креативний критерій» продемонстрував ступінь оволодіння прийомами художньо-творчого самовираження, творчої самореалізації як художника-педагога; результати формульовального експерименту свідчать про зростання творчо-художнього професіоналізму як готовності до майбутньої художньої діяльності студентів; зростає якість знань і вмінь студентів, які навчалися за розробленими навчальними програмами, що ґрунтувалися на сучасних художньо-інтегративних технологіях навчання.

Висновки. На основі основних методів та підходів до організації процесу навчання – на засадах

уявлення про креативність міждисциплінарного принципу навчання студентів, можливо надати наступні узагальнення: процес творчого навчання продуктивно-результативний на поєднанні «образно-композиційно-художньої конструкції творів» мистецтв та ґрунтується на «методологічному синтезі»; достатньо важливими у просторі монументально-декоративного мистецтва є узгодження саме виразних засобів графічного мистецтва із принципами «біо-дизайну, біоніки та ергономіки»; на засадах умов «протікання» сучасних методологій образотворчого навчання, стало можливим визначити: утворення їх образно-творчого уявлення є тим творчим методом, який на основі завдання створення «образно-синтезу-гармонії»; сучасні методології навчання виходять із уявлення, що вивчення форм природи та форм в природі, використання принципів колористичної гармонії, створюють умови для творчо-практичної

спрямованості навчання; герменевтичний підхід в системі мистецького навчання вимальовується як одна з форм активізації самостійного пошуку мистецьких образів із залученням мистецького досвіду через художні образи та символи; як засіб залучення до уявного діалогу з автором твору. Наш запропонований метод навчання ґрунтується на основі уявлення про застосування «Арт-технологій» у просторі пошуків та застосування виразних засобів графічного мистецтва в монументальних розписах.

Перспективи подальших досліджень.

В подальшому вважаємо необхідним дослідження образного «досвіду синтезу мистецтв», який був і залишається потужним творчим прийомом у вирішенні монументальних завдань у просторі архітектури на засадах достатньо перспективного герменевтичного підходу в системі мистецького навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорошенко Н. І. Оновлення методики графічної підготовки фахівців будівельного профілю у коледжі. Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції 21 листопада 2019 р.: Сучасна архітектурна освіта. Синтез мистецтв і гармонізація архітектурного простору. К.: КНУБА, 2020. 231 с. С. 47–50.
2. Жиров В.В. Пошук образу в живописі: шляхи та засоби. Арт-простір. 2016. Вип. (2). С. 75–80.
3. Житкова Н.Ю. Синтез мистецтв як органічна складова і потужний імпульс активізації естетичних якостей архітектури. Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції 21 листопада 2019 р.: Сучасна архітектурна освіта. Синтез мистецтв і гармонізація архітектурного простору. К.: КНУБА, 2020. 231 с. С. 54–56.
4. Масол Л. М., Гайдамака О. В., Белкіна Е. В., Калініченко О. В. та Руденко. І. В. Методика навчання мистецтва. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. С. 72.
5. Полубок А. П. Синтез мистецтв як процес взаємодії архітектури і пластичних мистецтв. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2017. Випуск 49. С. 189–194.
6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України, 2008. 274 с.
7. Радкевич В. О. Концепція професійно-художньої освіти. Професійно-технічна освіта. 2000. №2. С. 43–47.
8. Фомічова Н. Формування творчого потенціалу художника-живописця на засадах академічної художньої освіти. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2008. Вип. 26. С. 100–109.
9. Чібалашвілі А. Моделі існування художнього синтезу в дискурсі міжвидової мистецької практики XX століття. Культурологічна думка. 2012. № 5. С. 42–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultdum_2012_5_7 (дата звернення 1.01.25).
10. Шпитальова О. В. Арт-технології у формуванні творчої особистості студента засобами народного декоративно-прикладного мистецтва. «Молодий вчений». 2018. № 3 (55). С. 602–606.
11. Юсов Б. Т. Принципи побудови інтегрованих поліхудожніх програм з Образотворчого мистецтва. Мистецтво і освіта. 2001. № 3. С. 40–41.
12. Юр М. В. Міжвидова транзитивність як прийом формування сучасного просторово-пластичного зображення. Сучасне мистецтво. 2013. Вип. IX. С. 184–191.

REFERENCES

1. Doroshenko N. I. (2020) Onovlennia metodyky hrafichnoi pidhotovky fakhivtsiv budivelnogo profilu u koledzhi [Updating the methodology for graphic training of construction specialists at the college] Materialy XI Vseukrainskoi naukovoї konferentsii 21 lystopada 2019 r.: Suchasna arkhitekturna osvita. Syntez mystetstv i harmonizatsiia arkhitekturnoho prostoru. K.: KNUBA. 231 p. 47-50. [in Ukrainian].
2. Zhyrov V.V. (2016) Poshuk obrazu v zhyvopysi: shliakhy ta zasoby. [The search for an image in painting: ways and means] Art-prostir. (2). 75-80.[in Ukrainian].
3. Zhytkova N.Iu. (2020) Syntez mystetstv yak orhanichna skladova i potuzhnyi impuls aktyvizatsii estetychnykh yakosteі arkhitektury. [The synthesis of the arts as an organic component and a powerful impulse to activate the aesthetic qualities of architecture] Materialy XI Vseukrainskoi naukovoї konferentsii 21 lystopada 2019 r.: Suchasna arkhitekturna osvita. Syntez mystetstv i harmonizatsiia arkhitekturnoho prostoru. K.: KNUBA. 231 p. 54-56. [in Ukrainian].
4. Masol, L. M., Haidamaka, O. V., Bielkina, E. V., Kalinichenko, O. V. ta Rudenko. I. V. (2006) Metodyka navchannia mystetstva. [Methodology of teaching art]. Kharkiv: Vesta: Vydavnytstvo «Ranok». P.72.[in Ukrainian].

5. Polubok A. P. (2017) Syntez mystetstv yak protses vzaiemodii arkhitektury i plastychnykh mystetstv.[Synthesis of arts as a process of interaction between architecture and plastic arts] Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannya. Vypusk 49. 189-194.[in Ukrainian].
6. Padalka H. M. (2008) Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin). [Pedagogy of art (Theory and teaching methods of art disciplines)] . K.: Osvita Ukrainy. 274 p. [in Ukrainian].
7. Radkevych V. O. (2000) Kontsepsiia profesiino-khudozhnoi osvity. [Concept of professional and artistic education] Profesiino-tekhnichna osvita. № 2. 43-47.[in Ukrainian].
8. Fomichova N. (2008) Formuvannia tvorochho potentsialu khudozhnyka-zhyvopystsia an zasadakh akademichnoi khudozhnoi osvity. [Formation of the creative potential of an artist-painter on the basis of academic art education] Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv. Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv. № 26. 100-109. [in Ukrainian].
9. Chibalashvili A. (2012) Modeli isnuvannia khudozhnoho syntezy v dyskursi mizhvydovoi mystetskoï praktyky XX stolittia.[Models of the existence of artistic synthesis in the discourse of interspecies artistic practice of the 20th century]. Kulturolohichna dumka. № 5. 42-48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultdum_2012_5_7[in Ukrainian].(data zvernennia 1.01.25). [in Ukrainian].
10. Shpytalo O. V. (2018) Art-tekhnologii u formuvanni tvorchoi osobystosti studenta zasobamy narodnoho dekorativno-prykladnoho mystetstv. [Art technologies in the formation of a student's creative personality by means of folk decorative and applied arts] «Molodyi vchenyi». № 3 (55). 602-606. [in Ukrainian].
11. Yur M. V. (2013) Mizhvydova tranzytyvnist yak pryiom formuvannia suchasnoho prostorovo-plastychnoho zobrazhennia. [Interspecies transitivity as a method of forming a modern spatial-plastic image] Mystetstvo i osvita. IX. 184-191. [in Ukrainian].
12. Yusov B. T. (2001) Pryntsypy pobudovy intehrovanykh polikhudozhnykh prohram z Obrazotvorchoho mystetstva. [Principles of building integrated polyartistic programs in Fine Arts]. Suchasne mystetstvo. № 3. P. 40-41.[in Ukrainian].